

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 24 sierpnia 2016 r.

Adam Bodnar

XI.534.4.2016.AM

Pan
Mariusz Błaszczak
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji
ul. Stefana Batorego 5
02-591 Warszawa

Do Rzecznika Praw Obywatelskich, który zgodnie z art. 18 ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2010 r. Nr 254, poz. 1700, z późn. zm.), wykonuje zadania dotyczące realizacji zasady równego traktowania, wpłynął szereg skarg dotyczących nierównego traktowania dzieci ze względu na cenzus urodzenia i status prawny ich rodziców oraz naruszenia praw dziecka w związku z odmową transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia lub odmową wydania decyzji w sprawie potwierdzenia obywatelstwa polskiego.

Odmowa transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia dotyczy dzieci – obywateli polskich, w których zagranicznych aktach urodzenia wskazane są jako rodzice osoby tej samej płci – dwie matki. Jedną z nich jest matką, która dziecko urodziła korzystając z procedury medycznie wspomaganej prokreacji, zaś drugą jest jej partnerka, wskazana w zagranicznym akcie urodzenia jako rodzic dziecka.

Odmowa wydania decyzji w sprawie potwierdzenia obywatelstwa polskiego dotyczy natomiast dzieci, w których zagranicznych aktach urodzenia figuruje dwóch ojców. Dzieci te urodzone zostały przez matki zastępcze w Stanach Zjednoczonych i na mocy orzeczenia sądu w stanie Kalifornia, w ich amerykańskich aktach urodzenia jako rodziców wskazano – zgodnie z przepisami obowiązującymi w stanie Kalifornia – dwóch ojców, jednocześnie stwierdzając, że matka biologiczna nie jest naturalną, genetyczną ani prawną matką urodzonych przez siebie dzieci.

Analiza dotychczasowego orzecznictwa wojewódzkich sądów administracyjnych i Naczelnego Sądu Administracyjnego pozwala sformułować wnioski co do ukształtowania

się praktyki postępowania organów administracji i sądów administracyjnych w tego rodzaju sprawach.

I. Wydanie polskiego dokumentu tożsamości poświadczającego obywatelstwo – stan prawny

Dzieci pochodzące ze związku osób tej samej płci – podobnie jak dzieci pochodzące ze związku osób różnej płci – nabywają obywatelstwo polskie z mocy prawa. Zgodnie z art. 34 ust. 1 Konstytucji, obywatelstwo polskie nabywa się bowiem przez urodzenie z rodziców będących obywatelami polskimi. Art. 14 ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2012 r. poz. 161, z późn. zm.) precyzuje, że małoletni nabywa obywatelstwo polskie z mocy prawa, przez urodzenie, w przypadku, gdy co najmniej jedno z rodziców jest obywatelem polskim.

W obecnym stanie prawnym dokumentami potwierdzającymi obywatelstwo polskie i tożsamość są paszport i dowód osobisty. **Prawo do otrzymania paszportu przysługuje każdemu obywatelowi Rzeczypospolitej Polskiej** (art. 3 ustawy z dnia 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych, Dz. U. z 2016 r. poz. 758, z późn. zm.). Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych, dokument paszportowy uprawnia do przekraczania granicy i pobytu za granicą oraz **poświadcza obywatelstwo polskie**, a także **tożsamość osoby w nim wskazanej** w zakresie danych, jakie ten dokument zawiera. **Każdemu obywatelowi Rzeczypospolitej Polskiej przysługuje także prawo do posiadania dowodu osobistego**, zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych (Dz. U. Nr 167, poz. 1131, z późn. zm.). **Dowód osobisty stwierdza tożsamość i obywatelstwo polskie** osoby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz innych państw członkowskich Unii Europejskiej, państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego nienależących do Unii Europejskiej oraz państw niebędących stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, których obywatele mogą korzystać ze swobody przepływu osób na podstawie umów zawartych przez te państwa ze Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi oraz na podstawie jednostronnych decyzji innych państw, uznających ten dokument za wystarczający do przekraczania ich granic (art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych). **Polski obywatel, który nie posiada paszportu ani dowodu osobistego (o ile nie jest obywatelem innego państwa), funkcjonuje zatem *de facto* jako bezpaństwowiec, co oznacza, że nie ma możliwości korzystania z praw wynikających z faktu posiadania obywatelstwa polskiego i Unii Europejskiej.**

Warunkiem wydania polskiego dokumentu tożsamości jest przedłożenie właściwemu organowi administracji polskiego aktu urodzenia. Wymóg przedłożenia polskiego aktu stanu cywilnego w sytuacji ubiegania się o polski dokument tożsamości został wprost wyrażony w art. 104 ust. 5 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu

cywilnego (Dz. U. poz. 1741, z późn. zm.). Przepis ten wprowadził **obowiązek transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego, m.in., jeżeli obywatel polski, którego dotyczy zagraniczny dokument stanu cywilnego, ubiega się o polski dokument tożsamości lub nadanie numeru PESEL**. Jak wynika z uzasadnienia do projektu ustawy: *Poza dotychczasową fakultatywną transkrypcją, projekt ustawy wprowadza tryb obligatoryjny dokonania transkrypcji dokumentu. Transkrypcja zagranicznego dokumentu stanu cywilnego będzie obligatoryjna dla obywatela polskiego w trzech przypadkach, gdy: posiada akt stanu cywilnego potwierdzający wcześniejsze zdarzenia sporządzony w Polsce i żąda dokonania czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, ubiega się o wydanie dowodu osobistego, ubiega się o numer PESEL. Zatem w każdym przypadku ubiegania się o dowód osobisty lub numer PESEL konieczna będzie transkrypcja zagranicznego dokumentu stanu cywilnego, niezależnie, czy osoba posiada, czy też nie wcześniejsze polskie akty stanu cywilnego. Uzależnienie dokonania transkrypcji od posiadania wcześniejszych aktów stanu cywilnego sporządzonych w Polsce dotyczy jedynie sytuacji, gdy osoba żąda dokonania czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego (art. 104 ust. 5 projektu ustawy).*

Mając na uwadze powyższe, nie ulega wątpliwości, że **art. 104 ust. 5 Prawa o aktach stanu cywilnego wprowadza obowiązek transkrypcji aktu urodzenia osoby, która ubiega się o polski dokument tożsamości – dokument paszportowy lub dowód osobisty – oraz nadanie numeru PESEL**.

Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim przewiduje ponadto możliwość wydania przez wojewodę decyzji w sprawie potwierdzenia obywatelstwa polskiego (art. 55 ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim). Należy jednak podkreślić, że samo uzyskanie decyzji w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego nie powoduje nadania numeru PESEL czy wydania polskiego dokumentu tożsamości i nadal obowiązkowe jest dokonanie transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia w celu wystąpienia z wnioskiem o wydanie polskiego dokumentu tożsamości.

II. Orzecznictwo sądów administracyjnych

Z wnioskiem o transkrypcję zagranicznego aktu urodzenia w kilku sprawach występowały pozostające w związkach **kobiety, które figurują w aktach urodzenia swoich dzieci jako rodzice**. W sprawach aktów urodzenia, w których wskazuje się, że rodzicami dziecka pozostają dwie kobiety, organy administracji i sądy administracyjne nie kwestionują posiadania przez dzieci obywatelstwa polskiego, jednak z uwagi na klauzulę porządku publicznego z art. 107 pkt 3 Prawa o aktach stanu cywilnego, kierownicy urzędów stanu cywilnego odmawiają dokonania transkrypcji i tym samym niemożliwe jest wydanie polskiego dokumentu tożsamości. Zdaniem kierowników urzędów stanu cywilnego i sądów administracyjnych, transkrypcja zagranicznego aktu urodzenia, w którym jako rodzice figurują dwie kobiety, byłaby sprzeczna z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r. poz. 2082, z późn. zm.) dotyczącymi ustalenia pochodzenia dziecka (tj. art. 61 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, zgodnie z którym, matką dziecka jest kobieta, która je urodziła, a także odpowiednie przepisy dotyczące ustalenia ojcostwa). Taką odmowę transkrypcji za zgodną z prawem uznał Naczelny Sąd Administracyjny (wyrok z dnia 17 grudnia 2014 r. sygn. akt II OSK 1298/13). Naczelny Sąd Administracyjny przyjął, że skoro niedopuszczalne jest wprowadzanie zmian w treści transkrybowanego aktu stanu cywilnego w toku wpisywania do polskiej księgi urodzeń, małżeństw i zgonów, a organ dokonując wpisu zagranicznego aktu stanu cywilnego nie może podać innej treści aktu, niż treść wynikająca z tego dokumentu, konieczne byłoby wskazanie jako rodziców w akcie urodzenia dwóch kobiet, co jest w ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego niezgodne z obowiązującym w Polsce porządkiem prawnym, a ponadto mogłoby nosić znamiona poświadczenia przez funkcjonariusza publicznego nieprawdy (por. także wyrok WSA w Krakowie z dnia 25 maja 2016 r., sygn. akt III SA/Kr 1400/15, wyrok WSA w Gliwicach z dnia 6 kwietnia 2016 r., sygn. akt II SA/GI 1157/15).

Jak wynika z kolei z dotychczasowego orzecznictwa sądów administracyjnych **mężczyźni, którzy w aktach urodzenia swoich dzieci figurują jako ojcowie**, składali wnioski o wydanie decyzji w sprawie potwierdzenia obywatelstwa polskiego dziecka, którego akt urodzenia wydany za granicą wskazuje ich jako rodziców. Zdaniem Naczelnego Sądu Administracyjnego nie można wywodzić skutków prawnych z zagranicznego aktu urodzenia, w którym jako rodzice wskazuje się dwóch ojców, ponieważ byłoby to sprzeczne z istniejącym porządkiem prawnym, co stanowi podstawę do odstąpienia od zasady, że moc dowodowa zagranicznego aktu stanu cywilnego jest równa mocy dowodowej polskiego aktu stanu cywilnego (wyrok z dnia 6 maja 2015 r., sygn. akt II OSK 2419/13). Naczelny Sąd Administracyjny podkreślał, że dla stwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego nie ma znaczenia genetyczne pochodzenie dziecka, jako że pojęcie rodzica w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim ma charakter prawny. Przez „rodziców” w polskim porządku prawnym rozumie się jednak jedynie ojca i matkę, zaś dla nabycia obywatelstwa decydujące znaczenie mają podstawowe zasady polskiego prawa rodzinnego dotyczące sposobu ustalenia pochodzenia dziecka. Polskie prawo rodzinne nie zna instytucji „rodziców jednopłciowych” ani „matki zastępczej”, nie uznaje też „umów o zastępcze macierzyństwo”, która w ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego jest nieważna jako sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

III. Odmowa transkrypcji aktu urodzenia i decyzji w sprawie potwierdzenia obywatelstwa i naruszenie praw dziecka

Należy zgodzić się z argumentacją sądów administracyjnych, że polski ustawodawca przyjął biologiczną koncepcję macierzyństwa, a jej konstrukcyjnym elementem jest

urodzenie dziecka przez kobietę. Rodzicami dziecka ustalonymi w akcie urodzenia nie zawsze są jednak rodzice biologiczni – przepisy Prawa o aktach stanu cywilnego przewidują w określonych sytuacjach możliwość wpisania do aktu urodzenia dziecka danych rodziców, którzy nie są rodzicami biologicznymi dziecka. Przykładowo, w akcie urodzenia dziecka wskazuje się jako rodziców przysposabiających, choć nie są oni rodzicami biologicznymi. Przyjęcie pewnej fikcji prawnej przy sporządzaniu aktów stanu cywilnego i odstąpienie od wyłącznie biologicznej koncepcji rodzicielstwa jest więc zabiegiem dopuszczalnym. Ma to na celu ochronę praw osoby, której dane te dotyczą, a także przeciwdziałanie jej stygmatyzacji i dyskryminacji. W przypadku przysposobienia całkowitego – na które biologiczni rodzice dziecka przed sądem opiekuńczym wyrazili zgodę bez wskazania osoby przysposabiającego – sporządza się dla przysposobionego nowy akt urodzenia. W przypadku przysposobienia niepełnego, do aktu urodzenia przysposobionego dołącza się wzmiankę dodatkową o przysposobieniu. Taka konstrukcja przepisów umożliwia dziecku dotarcie do pełnej wiedzy o swoim pochodzeniu i rodzicach biologicznych, jednocześnie umożliwiając mu wydanie dokumentów tożsamości wyłącznie ze wskazaniem jako rodziców przysposabiających, z pominięciem rodziców biologicznych.

Wszystkie opisane wyżej sprawy dotyczą możliwości uzyskania dokumentu tożsamości, a jednocześnie dokumentu poświadczającego obywatelstwo, przez małoletnich. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich wykładnia obowiązujących przepisów prawa powinna mieć zatem na uwadze **zasadę priorytetu dobra dziecka**. Zgodnie z przepisem art. 3 ust. 1 **Konwencji o prawach dziecka** (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526, z późn. zm.), we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka. Również art. 72 ust. 1 **Konstytucji** nakłada na państwo **obowiązek ochrony praw dziecka**. Dlatego też organ administracji odmawiając transkrypcji aktu urodzenia dziecka czy wydania decyzji w sprawie potwierdzenia jego obywatelstwa z uwagi na sprzeczność z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej zobowiązany jest wziąć pod uwagę nie tylko przepisy rangi ustawowej – Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego – ale przede wszystkim **prawa dziecka**, gwarantowane **Konstytucją, Konwencją o prawach dziecka i Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności** (Dz. U. z 1990 r. Nr 61, poz. 284, z późn. zm.). Przypomnieć natomiast należy, że zgodnie z art. 91 ust. 2 Konstytucji, **umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową**. Według mojej wiedzy, w toku rozpatrywania spraw organy administracji i sądy administracyjne nie dokonują oceny stanu prawnego z uwzględnieniem wspomnianego najlepszego interesu dziecka.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 Konwencji o Prawach Dziecka, państwa-strony w granicach swojej jurysdykcji mają respektować i gwarantować prawa zawarte w Konwencji wobec każdego dziecka, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, niezależnie m.in. od cenzusu urodzenia. Państwa-strony będą ponadto podejmowały właściwe kroki dla zapewnienia ochrony dziecku przed wszelkimi formami dyskryminacji ze względu na m.in. status prawny rodziców dziecka. Jednym z praw gwarantowanych Konwencją jest wyrażone w art. 7 **prawo do niezwłocznego sporządzenia aktu urodzenia i przysługujące dziecku od momentu urodzenia prawo do otrzymania imienia, uzyskania obywatelstwa**. Zgodnie z art. 7 ust. 2 Konwencji, państwa-strony zapewnią, aby te prawa **zostały spełnione zgodnie z prawem wewnętrznym oraz z międzynarodowymi zobowiązaniami w tej dziedzinie, w szczególności w przypadkach, gdyby brak tych uregulowań spowodował, iż dziecko zostałoby bezpaństwowcem**. W art. 8 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka wyrażono ponadto obowiązek państw poszanowania prawa dziecka do zachowania jego tożsamości, w tym obywatelstwa, nazwiska, stosunków rodzinnych, zgodnych z prawem, z wyłączeniem bezprawnych ingerencji.

Zgodnie z Konwencją o prawach dziecka, **zakazana jest zatem wszelka dyskryminacja ze względu na status dziecka – w tym urodzenie w małżeństwie albo poza małżeństwem – a także zakazana jest dyskryminacja ze względu na status jego rodziców lub opiekunów**. Bez dyskryminacji powinno być zatem dziecku zapewnione m.in. wyrażone w Konwencji prawo do nabycia obywatelstwa – *dziecko nie powinno pozostawać bezpaństwowcem, gdyż dopiero obywatelstwo zapewnia mu pełną ochronę (...) Dziecko ma prawo do zachowania swej identyczności, włączając w to obywatelstwo, nazwisko i pokrewieństwo. Powinno być chronione przed bezprawną ingerencją w jego identyczność. W ten sposób dziecko ma być zabezpieczone przed praktykami polegającymi na wynarodowieniu dzieci* (A. Łopatka, *Konwencja praw dziecka*, Państwo i prawo nr 3/1990, s. 6).

Odmowa transkrypcji aktu urodzenia dziecka wyłącznie z powodu statusu prawnego jego rodziców – tj. pozostawanie w jednopłciowym związku – stanowi przejaw dyskryminacji, zakazanej przez Konwencję o prawach dziecka. Gdyby dzieci, których opisane w niniejszym wystąpieniu sprawy dotyczą, były dziećmi pochodzącymi z małżeństwa, kierownicy urzędów stanu cywilnego niewątpliwie dokonaliby transkrypcji aktów urodzenia, a wojewodowie wydawaliby decyzje w sprawie potwierdzenia obywatelstwa. Odmowa transkrypcji aktu urodzenia i odmowa wydania decyzji w sprawie potwierdzenia obywatelstwa może prowadzić w konsekwencji do *de facto* bezpaństwowości dzieci, które nie nabyły jednocześnie obywatelstwa innego państwa, co stanowi rażące naruszenie omówionych wyżej praw, gwarantowanych Konwencją o prawach dziecka.

Brak dokumentu tożsamości i numeru PESEL wiąże się ponadto z ograniczaniem dalszych praw przysługujących na mocy Konwencji, które to prawa powinny być dzieciom zapewnione na równych zasadach. Przykładowo, wskazanie numeru PESEL jest konieczne w przypadku ubiegania się przez rodziców o objęcie dziecka opieką w żłobku lub klubie dziecięcym (art. 3a ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3, Dz. U. z 2016 r. poz. 157). Numerem PESEL lub numerem dokumentu potwierdzającego tożsamość świadczeniobiorcy posługuje się cały system świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Brak dokumentu tożsamości może powodować problemy z ustaleniem legalnej podstawy pobytu w Polsce. W skrajnych przypadkach, małoletni przebywający na terytorium RP mogą zostać uznani za przebywających na terenie Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki i umieszczeni w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w strzeżonym ośrodku (art. 397 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, Dz. U. poz. 1650, z późn. zm.). Brak dokumentu tożsamości może zatem prowadzić do naruszenia – odpowiednio – prawa do ochrony zdrowia, prawa do nauki, prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego.

IV. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia i nabycia obywatelstwa

Problem transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia był przedmiotem orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. W wyroku z dnia 26 czerwca 2014 r. wydanym w sprawie Labasse przeciwko Francji (skarga nr 65941/11) Trybunał uznał naruszenie art. 8 Konwencji (prawo do poszanowania życia rodzinnego i prywatnego) wobec dziecka urodzonego przez matkę surogatkę, w którego akcie urodzenia jako rodzice figurowali: biologiczny ojciec dziecka i jego żona. Surogacja jest we Francji przestępstwem i z tego powodu, powołując się na klauzulę porządku publicznego, odmówiono transkrypcji aktu urodzenia. Trybunał wskazał, że **na pojęcie „życia prywatnego” z art. 8 Konwencji składa się tożsamość nie tylko fizyczna, ale również społeczna człowieka** i każdy ma prawo do ustalenia swojego pochodzenia i swojej tożsamości jako człowieka (§ 38 wyroku), przy czym **elementem tożsamości jest m.in. narodowość** (§ 76) – w tym zakresie swoboda państw jest ograniczona (§ 56). Trybunał zwrócił uwagę na **nadrzędny interes dziecka** w tej sprawie (§ 60). Dziecko, któremu odmówiono transkrypcji aktu urodzenia, znajduje się w sytuacji niepewności co do swojego statusu prawnego, a jego związek z rodzicami, ustalonymi w zagranicznym akcie urodzenia, jest nierozpoznany przez porządek prawny Francji (§ 75). Nieuznanie za rodzica matki wskazanej w zagranicznym akcie urodzenia powoduje trudności lub może wręcz uniemożliwić ustalenie narodowości dziecka oraz ma swoje poważne konsekwencje w prawie spadkowym – dziecko nie dziedziczy po jednym z rodziców (§ 76). Do podobnych wniosków doszedł Trybunał w sprawie Mennesson przeciwko Francji (wyrok z dnia 26 czerwca 2014 r., skarga nr 65192/11), gdzie wyraźnie wskazał, że **elementem życia prywatnego jest tożsamość obejmująca relacje rodziców**

i dzieci. Co więcej, w wyroku z dnia 21 lipca 2016 r. w sprawie Foulet i Bouvet przeciwko Francji (skarga nr 9063/14 i 10410/14), wnioski płynące ze spraw Mennesson i Labasse Trybunał rozciągnął także na sytuację, w której transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia domagało się dwóch mężczyzn – ojców dziecka urodzonego przez matkę surogatkę.

Za naruszenie prawa do poszanowania życia rodzinnego i prywatnego oraz zakazu dyskryminacji Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał także odmowę przyznania obywatelstwa skarżącemu, którego ojciec jest obywatelem Malty, i który nabyłby obywatelstwo maltańskie w sytuacji, gdyby jego rodzice pozostawali w związku małżeńskim. Skarżący był w analogicznej sytuacji co dzieci posiadające ojca będącego obywatelem Malty i matkę będącą obywatelką państwa trzeciego – jedyną przeszkodą w uzyskaniu obywatelstwa Malty był fakt urodzenia w związku pozamałżeńskim (wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 11 października 2011 r. w sprawie Genovese przeciwko Malcie, skarga nr 53124/09).

Mając na uwadze powyższe, nie ulega wątpliwości, że odmowa potwierdzenia obywatelstwa polskiego i tożsamości dzieci pochodzących ze związków osób tej samej płci sama w sobie stanowi naruszenia prawa do poszanowania życia rodzinnego i prywatnego tych dzieci. Niemożność posługiwania się polskim aktem urodzenia, w którym ustalona jest relacja z rodzicami i z którego wynika, jakiej narodowości jest małoletni i jakie przysługuje mu obywatelstwo, wiąże się z nierozpoznanie przez polski porządek prawny jego tożsamości, a w konsekwencji chociażby z niemożnością dziedziczenia ustawowego po jednym z rodziców, ale także z wynikającymi z braku potwierdzenia obywatelstwa i tożsamości dziecka, opisanymi wyżej problemami w dostępie do opieki zdrowotnej czy systemu oświaty.

V. Wnioski

Wydaje się, że najprostszym rozwiązaniem, umożliwiającym wydanie dokumentu tożsamości poświadczającego obywatelstwo dziecku posiadającemu rodziców tej samej płci, byłoby zrezygnowanie z obowiązkowej transkrypcji aktu urodzenia i wydawanie dokumentów tożsamości na podstawie zagranicznych aktów urodzenia, z których wynika, że co najmniej jeden z rodziców jest obywatelem polskim (art. 14 pkt 1 ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim). Zagraniczne akty prawa cywilnego mają bowiem taką samą moc prawną, jak polskie akty prawa cywilnego. Zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2012 r. (sygn. akt III CZP 58/12, LEX nr 1227013), akt stanu cywilnego sporządzony za granicą stanowi wyłączny dowód zdarzeń w nim stwierdzonych także wtedy, gdy nie został wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego. Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał, że transkrypcja nie jest obowiązkowa, co wynika z samego brzmienia art. 73 ust. 1 Prawa o aktach stanu cywilnego (obecnie art. 104 ust. 1 ustawy), zgodnie z którym, akt stanu cywilnego sporządzony za granicą „może

być wpisany” do polskich ksiąg stanu cywilnego, a zatem nie musi być wpisany (obecnie – „może być przeniesiony do rejestru stanu cywilnego”). Sąd Najwyższy powołał się przy tym na art. 1138 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.), zgodnie z którym, zagraniczne dokumenty urzędowe mają moc dowodową na równi z polskimi dokumentami urzędowymi. Ponadto, w uzasadnieniu wskazano także na treść ratyfikowanych przez Polskę umów międzynarodowych: Konwencję znoszącą wymóg legalizacji zagranicznych dokumentów urzędowych, sporządzoną w Hadze w dniu 5 października 1961 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 112, poz. 938), która weszła w życie w Polsce w dniu 14 sierpnia 2005 r. i Konwencję nr 17 w sprawie zwolnienia od legalizacji niektórych aktów i dokumentów, sporządzoną w Atenach w dniu 15 września 1977 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 48, poz. 1446), która weszła w życie w Polsce w dniu 1 czerwca 2003 r. W praktyce zasada z art. 1138 Kodeksu postępowania cywilnego stosowana jest nie tylko w postępowaniu sądowym, ale także m.in. przez konsulów czy kierowników urzędów stanu cywilnego. Wobec powyższego Sąd Najwyższy uznał, że zasada wyłączności dowodowej wyrażona obecnie w art. 3 Prawa o aktach stanu cywilnego obejmuje swoją dyspozycją także zagraniczne akty stanu cywilnego oraz ich odpisy.

Wobec powyższego, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o analizę **podstawy prawnej, na jakiej dzieci pochodzące ze związków osób tej samej płci, posiadające *ex lege* obywatelstwo polskie, urodzone za granicą, mogą ubiegać się o wydanie polskiego dokumentu tożsamości poświadczającego ich obywatelstwo** lub o rozważenie przygotowania **odpowiedniej zmiany przepisów**, jeżeli w obecnym stanie prawnym Pan Minister uzna wydanie takiego dokumentu małoletnim obywatelom polskim za niemożliwe. Działając na podstawie art. 17 ust. 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, będę wdzięczny za przedstawienie wyników analizy do dnia 16 września br.

Podpis na oryginale

Do wiadomości:

Pan Marek Michalak
Rzecznik Praw Dziecka
ul. Przemysłowa 30/32
00-450 Warszawa